

INFORMACIJOS

Nr. 10 (33)

1953 m. kovo 4 d.

PLB Vokietijos Krašto Valdybos "Informacijos" yra savaitinis Krašto Valdybos organas, skiriamas tik spaudai, rankraščio teisėmis.

Redakcijos, pesinaudojančios čia dedamomis žiniomis ir straipsniais, maloniai prašomos nurodyti šaltinį: PLB Vok. "Informacijos".

EUROPOS LIETUVIŲ BENDRUOMENĖJE

ŠVEICARIJA

- PLB Šveicarijos Krašto Valdyba atsiuntė Vasario 16 gimnazijai Diepholze 1.502 DM sumą, kuri buvo surinkta Šveicarijos lietuvių peskelbtō vajuus gimnazijai remti metu.

- "Neue Züricher Zeitung" š.m. vasario 23 d. numeryje idėjo Šveicarijos lietuvių atsišaukima, kuriame kreipiamasi į Šveicarijos visuomenę, prašant paremti aukomis lietuvius tremtinius Vokietijoje, ypatingai vaikus. Atsišaukime pažymima, kad Vokietijos lietuvių bendruomenės Krašto Valdybos pastangomis, Diepholze įkurta mokykla su bendrabučiu, kuriame gyvena ir mokosi neturtingų, daugiausiai bedarbių, Vokietijos lietuvių tremtinių vaikai, kur jie gauna nemokamai visą išlaikymą. Lig šiol ši įstaiga yra išlaikoma pačių lietuvių aukomis, tačiau jų yra per maža, kad būtų galima priimti visus, norinčius į ją patekti vaikus. Toliau atsišaukime nurodoma, kad ši įstaiga buvo įkurta su dideliais sunkumais ir kad būtų labai apgailėtinas dalykas, jei dėl lėšų stokos negalėtų laikytis ir jos globoje esą vaikai atsidurtų vėl be pastogės, varge ir skurde.

- "Neue Züricher Zeitung" š.m. vasario 17 d. numeryje idėjo ilga straipsni, kuriame gražiai aprašo Šveicarijos lietuvių surengtą Vasario 16 minėjimą. Laikraštis pažymi, kad minėjimo proga lietuvių pasakytose kalbose nebuvo jokio dirbtinio patoso, o buvo jaučiama gili meilė ir nepalaužiama ištikimybė tėvynei. "Ypatingą tėvynės ilgėsį pažedino susirinkusiųjų širdyse iš plokštelės perduotas Kauno varpų skambesys. Taip pat buvo perduota viena daina, kuri buvo dainuojama Lietuvos miškuose ir slaptose vietose: tai kraujuose nuslopinti partizanų balsai", - rašo šveicarų laikraštis.

VOKIETIJA.

DR. VYDŪNA LAIDOJANT.

Dr. Vydūno laidotuvės įvyko vasario 26 d. Detmolde, kur jis ir mirė.

Velionies kūnas pašarvotas evangelikų kapinių koplyčioje. Diena šviesi, saulėta. Pusė vienuoliktos į koplyčią renkasi žmonės su vainikais ir gėlių puokštėmis. Atvyksta VLIKO atstovai, PLB Vokietijos Krašto Valdya, Mažosios Lietuvos Tarybos nariai, Vasario 16 gimnazijos mokytojai ir mokiniai, skautai, Augustdorfo stovyklos lietuvių būrys ir paskiri asmenys iš tolimesnių vietovių. Lietuviška trispalve apdengtas karstas skendi žalumynuose. Prie karsto, lietuviškomis uniformomis, stovi skautų garbės sargyba: tai Vasario 16 gimnazijos mokiniai. Jie nekarta matė ir girdėjo velionį savo gimnazijos iškilmėse.

Šalia karsto ir jo priekyje pilna vainikų: vienuose balti, kituose tautiniai kaspiniai. Lietuviški kaspinių užrašai pinasi su vokiškais. "Didžiajam Lietuvui"... "Dvasios Galiūnui"...

Po pamaldų koplyčioje, karstas užkeliamas ant iškilmingo laidotuvių vežimo ir padengiamas vainikais. Už karsto nešama lietuviškoji vėliava, eina išsirikiavę Vasario 16 gimnazijos mokiniai - skautai ir visi laidotuvių dalyviai.

Prie kapo kalba Mažosios Lietuvos Tarybos pirmininkas E. Simonaitis. Jis globojo velionį paskutinėmis jo gyvenimo dienomis. Pažymi, kad velionis, būdamas Mažosios Lietuvos Tarybos Garbės Narys, sielojosi mažlietuvių reikalais ir džiaugėsi, kad M.L. Taryba rūpinasi padėti tautiečiams. VLIKO atstovas M. Gelžinis pažymi, kad velionies nuopelnai yra tokie dideli ir platūs, jog neįmanoma trumpai jų apžvelgti. Ne atsisveikiname su juo, bet atiduodame jo žemiškiesiems palaikams pagarbą, nes jis visuomet yra gyvas mūsų tarpe. PLB Vokietijos Krašto Valdya pirmininkas Pr. Zundė prisiminė, kai dar prieš dvejus metus Vasario 16 gimnazijos atidarymo iškilmėse Dr. Vydūnas buvo pilnas pasiryžimo grįžti Lietuvon. Likimas lėmė kitaip. Pirmininkas pareiškė ištikinimą, kad velionies kūnas tikrai bus perkeltas į Lietuvą ir, kad jis ir dabar būtų burti simboliškai su ja sujungtas, baigė kalbą stipriu ir jaudinančiu momentu, nuleisdamas į duobę lietuviškąją vėliavą, kuri krisdama apglėbė karstą.

Lietuvių Latvių Vienybės vardu kalbėjo J. Glemža, iškeldamas mintį, kad visų Lietuvai nusipelnusių mirusiųjų kūnai ateityje būtų pergabanti į Laisvą Lietuvą. Mokytojas J. Jurkaitis, Vasario 16 gimnazijos vardu, jautrioje kalboje pažymėjo, kaip velionis mylėjo lietuviškąją jaunimą ir kaip patsei jo buvo mylimas. Jis buvęs tartum paskutinysis Rambyno Vaidila. Lietuvių skautų vardu Vokietijos Rajono Vadeiva, Sktn. A. Venclauskas pasižadėjo stengtis vykdyti Vydūno skelbtus idealus: dvasingumą, tautiškumą, žmoniškumą.

Po to kalbėjo keletas vokiečių visuomenės atstovų.

Laidotuvių iškilmes baigia Vasario 16 gimnazijos choras. Išpūdingai nuskamba Maironio "...Neapleisk Augščiausias mūsų ir brangios Tėvynės...". Daugelis šluostosi ašaras.

- Mažosios Lietuvos Taryba Dr. Vydūno mirties progą, gavo iš Lietuvos Įgalioto Ministerio Didž. Britanijoje, p.B.K.Balučio, tokio turinio užuojautos telegramą:

Lietuva Mažoji davė Sūnų didį Lietuvos tautai visai. Tad ir šiandien aukštaičiai, žemaičiai, kaip ir prūsai bei dzūkai - Visą Lietuvą, skersai išilgai - liūdi skaudžiai Vydūno netekus. Tarybai ir broliams Mažosios Lietuvos užuojautą giliai reiškia

Balutis
Lietuvos Ministeris

Londonas, 1953 m. vasario 26 d.

- Be to, vasario 26 d. Lietuvos Įgaliotas Ministeris Londone, p. B.K. Balutis MLT Tarybos pirmininkui p.Erdm.Simonaičiui dar atsiuntė tokią telegramą:

Vydūnas kėlė lietuvių jaunimo dvasią, Jo atminčiai pagerbti vieton vainiko siunčiu Jūsų vardu penkiasdešimt dolerių Diepholzo gimnazijai, jaunimui auklėti.

Balutis

- Vokietijos amerikiečių zonoje išeinąs dienraštis "Die Neue Zeitung" š.m. vasario 27 d. idėjo žinią apie lietuvių rašytojo ir filosofo Vydūno-Storostos mirtį.

Dar apie Vasario 16 lietuvių kolonijose Vokietijoje

Augustdoras. Minėjimas pradėtas vasario 22 d. 10 val. katalikų pamaldomis, kurias stovyklos koplyčioje atlaikė ir šventai pritaikytą pamokslą pasakė Tėvas Konstantinas.

Iškilmingas susirinkimas įvyko 17 val. stovyklos YMCA salėje. Gražiu žodžiu susirinkimą atidarė lietuvių bendruomenės pirmininkas ir vargo mokyklos vedėjas, Dr.Literskis. Šio minėjimo prasmę ir trumpai Lietuvos praeitį vokiečių kalba nušvietė p. E.Simonaitis. Susijaudinęs, jis taip pat pranešė labai liūdną žinią - apie Dr.Vydūno mirtį. Visi minėjimo dalyviai atsistoję ir susikaupę pagerbė šviesų velionies prisiminimą ir jo didžius darbus lietuvių tautai.

PLB Vokietijos Krašto Valdybos narys p. J.Lukošius kalbėjo apie lietuvių išipareigojimus savo pavergtai Tėvynei ir apie ten ir čia vedamų kovų prasmę. Vargu mokyklos mokinių nedidelis choras padainavo "Leiskit į Tėvynę..." ir porą partizanų dainų.

1951 m. iš Lietuvos grįžusi vokiečių papasakojo apie bolševikų vykdomus Lietuvoje trėmimus, apie prievarta įvykdytą ūkių sukolchozinimą ir apie partizanus, su kuriais jai tekę daug kartų akis į akį susitikti. Ji patvirtino, kad visos mokinių čia dainuotos dainos ir Lietuvoje yra dainuojamos.

Vokišku ir lietuvišku žodžiu minėjimą uždarė Tėvas Konstantinas Gulbinas. Išpūdingai nuskambėjo visų sugiedotas Lietuvos Himnas.

Programai pasibaigus, svečiai buvo pavaišinti kava.

Tübingenas-Reutlingenas. Tübingeno ir Reutlingeno apylinkės lietuvių Vasario 16 minėjimo proga priėmė tokias rezoliucijas:

- I. 1953 m. vasario 16 d., Tübingeno ir Reutlingeno apylinkėse gyvenantieji lietuviai, susirinkę 35 metų Lietuvos Nepriklausomybės paskelbimo sukakties paminėti ir išklausę URT valdytojo kalbos, įvertindami nuoširdžias VLIKO paskutiniu laiku padarytas pastangas bendradarbiavimui su Lietuvos diplomatais atrasti, nutarė kreiptis į p. Diplomatus Šešą, prašydam, kad, krašto laisvinimo akcijos labai, jis savo galimumo ribose taip pat prisidėtų, kad ilgą laiką trukusieji nevaisingi ginčai dėl kompetencijos būtų baigti ir būtų rasta viena bendra linija tarp VLIKO ir Lietuvos diplomatų, atstovaujant mūsų tautos interesus prieš svetimas valstybes.
- II. 1953 m. vasario 16 d. Tübingene ir Reutlingene gyvenantieji lietuviai, susirinkę 35 metų Lietuvos Nepriklausomybės paskelbimui paminėti, turėdami galvoje užsitęsusią Lietuvos okupaciją, nutarė prašyti lietuviškus veiksmus ateityje dar labiau kreipti dėmesio į lietuviybės išlaikymą, sudarant jaunimui auklėti sąlygas ir ypač įvairioms valstybinio gyvenimo sritims prieauglio paruošimu, kuris turės su laiku mūsų senuosius, į atsargą išeinančius, veteranus pakeisti.

Susirinkimas mano, kad šio svarbaus uždavinio vykdymas turėtų būti lietuviškų finansiniai pajėgių institucijų JAV-se funkcija, paliekant aktyviąją politiką Lietuvos reikalų sargybą Europoje einančio VLIKO rūpesčiui.

Würzburgas. Würzburgo lietuvių seniūnija, PLB Würzburgo seniūno p. Br. Burbos ir p. J. Uždavinio iniciatyva, iškilmingai paminėjo Vasario 16. Vasario 14 d. J. E. Würzburgo vyskupui Dr. J. Doepfner buvo įteiktas sveikinimo adresas su lietuviškų raštų juosta.

Vasario 16 d. įvyko vėliavos pakėlimas ir po to pamaldos. Pats minėjimas įvyko vakare, stovyklos didžiojoje salėje. Į minėjimą atsilankė gausus būrys žmonių, jų tarpe ir įvairių kitų tautybių. Minėjimui pritaikyta kalba pasakė PLB Würzburgo apylinkės seniūnas p. Br. Burba. Vokiečių kalba apie Lietuvą ir jos dabartinę padėtį kalbėjo ponis Bene-Račkauskaitė. Šiltais žodžiais sveikino vietos latvių, estų, rusų emigrantų ir vokiečių atstovai. Be to, asmeniškai lietuvius sveikino latvių prof. Ed. Paegle. Minėjimas užbaigtas Tautos Himnu.

Prie vėliavos nuleidimo susirinko beveik visi apylinkėje gyvenę lietuviai, jų tarpe ir lietuviai kariai amerikiečių armijoje, p. V. Dulinskas ir p. V. Seimininkas, kuriems Würzburgo apylinkės lietuviai yra dėkingi už paramą, rengiant minėjimą.

Stuttgertas Čia Nepriklausomybės paskelbimo minėjimas įvyko Vasario 15 d.

Ta proga susirinkusieji bendruomenės nariai išrinko naują apylinkės valdybą, kurion įeina: M. Jauniškis, L. Prosinskis, L. Lėmanas, A. Šukys ir P. Rėklaitis.

Susirūpinta Tbc ligonimis

Š.m. vasario 23 d. Augustdorfe įvyko Nordrhein-Wetsfalen krašto Tremtinių Reikalams Tarybos (Arbeitsgemeinschaft für heimatlose Ausländer) posėdis.

Posėdyje, be nuolatinių dalyvių, kuriuos sudaro Augustsis Komisaras Tremtinių Reikalams, Socialinių Reikalų Ministerijos, vokiečių ir užsienio šalpos organizacijų ir įvairių tautybių tremtinių atstovai, dalyvavo iš Londono atvykę Dr. Trail ir Mr. Talley, - taip vadinamos Papworth sodybos tbc ligoniams, netoli Londono, vedėjai. Dr. Trail, kuris yra tos sodybos įkūrėjas, susirinkusiems smulkiau apie ją papasakojo.

Yra profesijų, kuriose žmogus, susirgęs tbc, nebegali dirbti, nors jis vėliau ir pasveiksta ir bendrai lieka dirbingas. Tokius asmenis reikia paruošti kitai profesijai. Tokiam paruošimui Papworth sodyboje yra dirbtuvės, būtent: odos apdirbimui, spaustuvė, knygrišykla, stalių, medžio apdirbimo ir minkštų baldų dirbtuvės ir statybos įmonė. Dirbantieji gauna tarifų nustatytą atlyginimą. Gaminiai perduodami laisvoje rinkoje, normaliomis kainomis. Kai asmuo tiek sustiprėja, kad pasiekia šešių valandų darbo per dieną, jam duodama pasirinkti: arba ir toliau sodyboje palikti ir dirbti arba grįžti namo. Vedusiems suteikiama galimybė išgyti nuosavą namelį.

Šio susirinkimo pirmininkas, Ministerialdirigent Dr. Kehren, pranešė, kad Nordrhein Westfalens socialinių reikalų ministerija numačiusi bent 400 tbc ligonių panašią sodybą įrengti ir, kreipdamasis į tautybių atstovus, prašė juos tą projektą paskleisti savo tautiečių tarpe, kad, kai tik jis bus pradėtas vykdyti, visur rastų pritarimo.

Baigdamas, Dr. Kehren atkreipė dalyvių dėmesį, kad prieš 35 metus trys Pabaltijo valstybės atgavo nepriklausomybę, bet, dėl nepalankių politinių įvykių, prie kurių formavimo ir naciai yra prisidėję, vėl ją prarado. Šiomis dienomis jos švenčia 35 metų nepriklausomybės atgavimo jubiliejų. Jis palinkėjo pabaltiečiams, kad jie greitai laiku vėl galėtų grįžti į savo senas tėvynes ir ten savo tautinį gyvenimą tęsti.

Po susirinkimo buvo apžiūrėtas tbc ligoninės barakas, kuris tik ką įrengtas ir dar tebėra tuščias. Kambariai 5-ų ir 2-jų lovų, iš viso 32 lovos. Ši patalpa skiriama Augustdorfo stovyklos atkrentantiems tbc ligoniams. Įrengimas švarus, visos patalpos išklotos linoleumu, pasirūpinta net centriniu šildymu. Už langų ošia pušys.

Lietuvius šiame posėdyje atstovavo PLB Vokietijos Krašto Valdybos nariai, p.p. Simonaitis ir Lukošius.

Didėja skautų eilės.

Vasario 15 d., susitarus su PLB Mūncheno apylinkės pirmininku p. J. Juodvalkiu, po Nepriklausomybės šventės minėjimo skautai ir skautės davė jaunesniųjų skautų žodį. Po Prof. A. Rukšos paskaitos, į susirinkusiuosius žodį tarė jaunesn. skautų vadovė p. Laukaitienė, po to skautai sukalbėjo skautų himną ir iškilmingai buvo atliktas žodžio aktas. Mažuosius skautus širdingai pasveikino kun. prel. Razminas ir apylinkės pirmininkas p. J. Juodvalkis.

Lietuvis išgelbėjo Oldenburką nuo potvynio.

1953 m. vasario 1 d. naktį, nuo jūros potvynio ir siau-
žiančios audros Oldenburgo kanalui pakilus, vanduo pradėjo
veržtis prie Zandplatz estu stovyklos, kurioje gyvena ir dalis
lietuvių. Buvo pavojus, kad vanduo gali užlieti dalį Oldenburgo
miesto ir apylinkes. Tai pastebėjęs, lietuvis, Vladas Francke-
vičius, ėmėsi darbo sulaikyti besiveržiantį vandenį. Apsaugos
policija, tikrindama pylimo krantus, rado minėtą lietuvį, vi-
sas jėgas įtempusi, bedirbanti potvynio pavojui sulaikyti.

Ši žygį įvertindamas, miesto statybos viršininkas, daly-
vaujant policijos ir miesto savivaldybės tarnautojams, Vladiui
Franckevičiui įteikė 50 DM premiją ir tokio turinio raštą:

"Gerbiamas Pone Franckevičiau Už pagelbą ir veiklumą, Os-
ternburgo užtvankai pakilus 1953 m. sekmadienį, vasario 1d.,
miestas pareiškia Jums didelę padėką. Veikdamas savo iniciaty-
va, Jūs apsaugojote užtvanką, kuri tikriausiai būtų buvusi iš-
ardyta, jei Jūs savo darbu nebūtumėte prisidėjęs. Įvertindamas
ši Jūsų savanorišką pagelbos žygį, miestas įteikia Jums 50 DM
sumos premiją.

Pas. In Vertretung Stadtbaurat Dursthoff"

Apie šį įvykį buvo taip pat rašyta dienraštyje "Die Welt",
tik tenai per klaidą p. Franckevičius buvo pavadintas letviu
(Lette). Jis yra lietuvis ir priklauso Zandplatz-Oldenburgo
lietuvių bendruomenės apylinkei.

IS VOKIEČIŲ SPAUDOS

- "Tages-Anzeiger" (Regensburger Anzeiger), Regensburg,
š. m. vasario 18 d. praneša iš Romos, kad Kauno arkivyskupas
Dr. Juozapas Skvireckas 35-tos Lietuvos Nepriklausomybės pa-
skelbimo sukakties minėjimo proga paskelbė
ganytojišką laišką, kuriame kalbama apie Baltijy esančiųjų
katalikų likimą. Laikraštis rašo, kad arkivyskupas, kuris šiuo
metu gyvena Romoje, ypatingai iškelia sovietų užimtųjų kraštų
kančias. Vatikano radio pažymi, kad šiuo laišku kreipiamasi į
viso pasaulio katalikus, kurie, kaip vienos Bažnyčios nariai,
turi kartu su Lietuva ir kitomis pavergtomis tautomis jausti
ir padėti kentėti. "Mes, kurie esame laisvi, turime melstis ir
aukotis už mūsų sukaustytus brolius", - ragina Vatikanas. To-
liau rašoma, kad, Vatikano radio stoties žiniomis, per pirmuo-
sius sovietų okupacijos metus vien iš Lietuvos deportuota 50000
lietuvių. Šiandien jau yra daugiau kaip pusė milijono ištremtų.

Toliau Vatikano radio nurodo, kad arkivyskupo atsišaukimas
nepriklausomybės minėjimo proga, yra pavergtos ir nukankintos
tautos liudijimas. Jis turi būti laisvojo pasaulio suprastas
ir įvertintas.

- "General-Anzeiger" (für Bonn und Umgebung) š. m. vasario 23 d. straipsnyje "Toli nuo tėvynės..." aprašo Pabaltijo Studentų Namuose Annberge, prie Bonnos, įvykusi 35-tą Lietuvos Nepriklausomybės paskelbimo sukakties minėjimą. Paminėjęs šventės metu pasakytas kalbas, laikraštis pažymi, kad lietuvių komiteto pirmininkas A. Žarskus per NWDR sveikino savo tautiečius.

- "Die Neue Zeitung", Berlin, š. m. vasario 22 d. idėjo amerikiečių užsienių reikalų ministerio Dulles Lietuvos Nepriklausomybės šventės progą padarytą pareiškimą. Be to, ši pareiškimą paminėjo ir "General Anzeiger", Bonn bei "Dürener Lokalanzeiger", Düren.

BĖGLIAI APIE LATVIJĄ

Latvių tremtinių laikraštis "Latvija" vasario 24 d. plačiai aprašo neseniai žvejų kuteriu į Svediją pabėgusių keturių latvių pergyvenimus. Tai - Aleksandras Kairis, Žanis Nicis, Lidijs Nicis ir Gunars Čukurs. Šiuo metu, sutvarkę visus formalumus, jie jau apsigyveno Stockholme ir pradėjo dirbti.

Kas tie bėgliai?

Tiek Kairis, tiek Niciai pareiškė, kad jie apie pabėgimą galvojo dar prieš tai, kai praėjusią vasarą Gotlandą pasiekė kuteris su penkiais latvių žvejais bėgliais. Tačiau tokį planą realizuoti būtinais reikalingas rūpestingas pasiruošimas ir labai didelis atsargumas. Tačiau, nežinūrint kontrolių, išvykus iš žvejų uosto - Liepojos ir kitų - pabėgimas vis dėlto nėra neįmanomas, jei žvejų iguloje, be paties pabėgimo iniciatoriaus, yra dar bent vienas patikimas žmogus.

"Bet aš negalėjau nė vienu pasitikėti", - sako Kairis. "Gerai žinojau, kad vienas iš tų, kurie grįžo atgal, buvo partijos narys. Bet praėjusios vasaros pasisekęs pabėgimas buvo man dar didesnis akstinas ruoštis ir tvarkytis."

Žinia, kad Tuklerio (pabėgusiųjų latvių žvejų kapitono) laivas pasiekė Gotlandą, Liepojoje buvo lyg atominės bombos sprogdymas, - pasakoja dabar atbėgusieji. Iš pradžių, laivui negrįžtant, buvo manyta, kad įvykusi nelaimė ir buvo pasiūsti laivai jo jieškoti. Bet jau antrą dieną iš Maskvos atėjo telefonograma, kad jieškojimą nutrauktų, nes laivas esąs Burgsviko uoste, Gotlande. Vėliau apie šį įvykį buvo sužinota ir iš "Amerikos Balso" transliacijų.

Liepojos žvejų artelėje "Bolševikas" prasidėjo nuodugnūs tikrinimai ir "valymai". Artelės pirmininką Lankū įvairūs tar-dymai taip paveikė, kad jis mirė. Daugeliui žvejų buvo atimtas leidimas žvejoti Liepojos rajone ir jie buvo perkelti į Rygą. Net žvejų artimieji ir giminės, dirbusieji mieste, buvo atleisti iš darbo. Liepojoje buvo manoma, kad jei prieš pabėgusiųjų artimuosius nebuvo imtasi griežtesnių priemonių, tai tik todėl, kad okupantus paveikė per "Amerikos Balsą" pareikšti išpėjimai.

Aleksandras Kairis, kaip žvejys ir žvejų kuterio kapitonas, Liepojoje uždirbdavo neblogai. Kadangi jis negeria ir

nerūko, tai galējš lengvīau īssīverstī. Žanis Nicis, jo paties pareiškīmu, buvēš gerīausīas elektrotehnikos specialīstas īr dīrbēš Tosmarēje. Ponia Nicē yra siuvēja. Jei jī būtu dīrbasi oficialīai kaip savarankīška amatīnīkē, bolševīkū sālgošē negalīma būtu īssīlaīkyti, nes savarankīški amatīnīkai apkraunami be galo dīdelīais mokesčīais. Tad jī siuvusi arteleje īr tuo šīek tiek prīsidēdavusi prīe vyro algos. Nicīai sako, kad īr jie dabartīnēmīs sālgošīs gyvenē gerai, - kiek sovīetīnēje Latvījōje ne partījos nariams tai īmanoma. Taip pat īr Gunars Čukurs, kurīs nepriklausomos Latvījos nebeprīsimēna, buvēš stipendīnīkas īr gaudavēš 200 rublīū mēnesīui.

"Tad kodēl reīkējo bēgtī" - buvo klausīama atvykusījū, - "gerai žīnant, kā reīškīa gyventī be tėvynēs?". Jī tad atvykusīeji atsako, nē akīmīrksnīo negalvodami: "Anksčīē ar vēliāu mes būtume patekē ī kalējīmā", pav. sako Kairīs. "Zīnīs apīe mus jau buvo surīktos. Užtenka jau vien to, kad aš, pav., esu buvēš Latvījos skautū centrīnēs organizācījos dalyvīs". Ponia Nicēs brōlis nuteīstas 10 metū kalēti.

Deportācījos īr nuolatīnīs terorās.

Taip pat īr šīe bēglīai pasakoja, kad paskutīnēs dīdelēs deportācījos īš Latvījos īvykusīs 1949 m. kovo mėn. Mīestus, konkretīai Liepoją, jos palīetē mažai, bet īšvežta daug ūkinīkū. Svarbīausīa deportācījū prīežastīs - nenoras stotī ī kolchozus. Prīeš tā lemlīamājī kovo mėn., ūkinīkai daug kartū buvo šaukīami ī susīrīnkīmus, kur jīems buvo aiškināma kolchozū nau-da īr mėgīnta īkalbētī juos jungtīs ī kolchozus. Ūkinīkai jī tai tik līngavo galvomīs, o kolektyvīzācīja ī prīekī taip īr nējusi. To pasēka īr buvo īvykusīs represījos, kurīs šī kartā truko ne vienā naktī, bet kelīs dīenas.

Trēmīmū organizācīja buyusi maždaug tokīa pat, kaip 1941 m. naktī īš 13 ī 14 bīrželīo. Įš Liepojos īr apylīnkīū deportuojamīeji sunkvežīmīais buvo gabēnami ī Torēs stotī, kur jie buvo pakrauti ī užkaltus vagonus. Kairīs matēs daug sunkvežīmīū, važīuojant Liepojos gatvēmīs. Nelaimīngīeji, suklupe ant keliū, gīedojo "Dīevs, svētī Latvīju...". Yra tīesa, kad deportuotīeji turējo pasīrašytī, jog jie laīsvu noru vyksta darbams ī kītas respublikas. Vēliāu buvo sužīnota, kad dīdžiojī īšvežtūjū dalīs paskīrta prīe naujū kanalū kasīmo.

Deportācījū metu svarbu, kad būtu īšvežtas "plane" numatytas žmōnīū skācīus. Jei kurīam īšvežamajam pavyksta pabēgtī, tai po kurīo laīko jīs gana saugīai gali grīžtī ī savo gyvenamājā vietā, nes vīeton jo būna paīmamas kas nors kītas. Svarbu, kad tik būtu īspīldytas "planas īr grafīka". Yra buvēš atsītīkīmū, kad īšvežamāsīs, pabēgēs īš sunkvežīmīo, kurī laīkā slaps-tēsī, o paskūi vėl ramīai galējš gyventī.

Įšvežtīeji gali rašytī namo du laīškus ī metus. Sībīre jie gauna vīsus, jīems rašomus, laīškus. Jīems galīma taip pat sījstī sīuntīnīū. Jei kurīs yra īšvežtas už polītīnīus nusīkaltīmus, tai nēra jokīos vīltīes, kad bausmē atlīkēs galētū grīžtī namo. Įš 1941 m. īšvežtūjū īš Liepojos īr īš jos apylīnkīū, grīžē tīktai porā žmōnīū. Bet netrūkus jie vėl dīngē.

Štai vienas pavyzdys. 1941 m. buvo ištremti to valsčiaus, kur gyveno Nicis, viršaičio Bumbulio giminės, iš Skarų kaimo. 1947 m. Liepojoje atsiradusi jauna moteris, kuri vadinosi Livija Bumbulė. Ji gavusi Liepojoje darbo. Bolševikams pradėjus ją domėtis, ji turėjusi pakeisti darbo vietą. Bet vieną dieną prisistatė du vyrai ir liepė jai susikrauti daiktus. Livija Bumbulė buvo pasodinta į kalėjimą, paskiau išsiųsta į Rygą, o iš čia į Krasnojarską, kur jai buvo liepta dirbti plytų fabrike. Visa tai įvyko 1952 m. Dar tebegyvendama Liepojoje, Livija buvo gavusi iš savo tėvų keletą laišku, kuriuose buvo rašyta, kad jie jau eilė kartų buvę tardomi dėl mergaitės dingimo.

Livija Bumbulė pasakoja, kad 1941 m. jie buvę išvežti į šiaurinę Sibiro dalį. Ji pati lankiusi vietos kaimo mokyklą. Ją baigus, ji turėjo vykti į kitą mokyklą už Jenisėjaus upės. Atvykus prie upės, kažkodėl buvęs sulaikytas garlaivių susisiekimas. Čia Livija sutikusi kažkokį kitą latvi, kuris jai pasiūlęs vykti kartu į Latviją, nes ir jis ten važiuojęs (jis pats nebuves deportuotas). Tas sumanymas pasisėkęs, tačiau tėviškę jai tik porą metų tabuvo lemta matyti.

Yra buvę gandų, kad išvežtiesiems buvę pasakyta, jog po kurio laiko jie galėsia grįžti namo. Bet vėliau buvo žinoma, kad išvežtieji iš stovyklų buvo paleisti, tačiau išsiųsti dar toliau į šiaurines sritis. Apie 1949 m. išvežtuosius taip pat žinoma, kad po 3-4 mėnesių stovyklinio gyvenimo, vyrus atskyrė nuo moterų ir išvežė kitur. Vilties grįžti į tėvynę turi tie, kurie yra nuteisti ir išsiųsti už kriminalinius nusikaltimus. Pirmomis dienomis jiems, tiesa, nurodoma gyventi kuriame kitame mieste ar valsčiuje, bet po kurio laiko jie gali persikelti į savo senąją gyvenamąją vietą. Taip, pav., į Liepoją buvo grįžusi viena moteris, kuri už 2 kg cukraus iš fabriko išnešimą buvo nuteista 7 metams. Ji kelerius metus sėdėjusi kalėjime, o vėliau dirbusi dreusmės stovykloje rytuose, paskui buvusi amnestuota. 1952 m. ji atsiradusi Liepojoje. Ji pasakoja, kad rytuose yra dar daug karo belaisvių, jų tarpe ir moterų, įvairių tautybių - italų, vengrų, rumunų ir kitų. Namų grįžę ir kai kurie buvę legionieriai iš Vorkutsko srities. Ten stovyklose buvę daug latvių, buvusių 19 divizijos karių. Kai kuriuose Vorkutos stovyklos blokuose buvę patalpinta senosios caro armijos karininkų. Grįžtuosius pradžioje buvę sunku atpažinti, - dauguma jų iš bado buvo labai sutinę. Vėliau jie atsigauna, bet tas iš viso vyksta labai retai.

Deportacijas vykdo MGB daliniai. Jie pasirodo tai vienoje, tai kitoje vietoje, o po to vėl dingsta. Kur jie pasirodo, ten gyventojų tarpe kyla panika. Jie bėga į miškus arba, susidėję daiktus, pasiduoda savo likimui, laukdami, kad ateis ir juos išves. Koks tikslas tų deportacijų ir suėmimų? Svarbiausias tikslas, kad reikalinga žmonių darbo stovykloms. Gi visos kitos prielastys gali būti ir iš piršto išlaužtos.

